

Çevre Sisteminin Bir Ögesi Olarak Kent

Prof. Dr. Erol KÖKTÜRK

Çevre kentin mi alt alanıdır, yoksa tersi mi doğru? Yazıda bunu tartışacak değilim...

Sorun çevre sorunları... Birçok ulusal ve uluslararası belgede “insanca bir çevrede yaşama hakkı”nın altı çizilmektedir. Anayasanın 56. maddesinde, “*Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir,*” denilmektedir.

İnsanlar nerede yaşarlarsa yaşasınlar, sağlıklı yaşamalıdır. Kentte de, köyde de, kıyıda da sağlıklı yaşamın temelleri oluşturulmalıdır.

Bu hak “yasal ve temel bir hakka” dönüşse de, “istenen bir hakka” dönüşmemektedir. Demokrasinin istenen ve vazgeçilmez bir rejime dönüşmemesinin önündeki engeller, burada da karşımıza dikilmektedir.

“Ekmek mi, demokrasi mi?” sorusunda bir yeğleme çelişmesine düşmeden “ikisi de” demek nasıl gerekliyse, “ekmek mi, çevre mi?” sorusunda da aynı duruş ortaya konmalıdır aslında. Biri olamadan diğeri olamıyor çünkü.

Kendimizi bir an için mikro-mülkiyet alanımızdan kurtarıp, makro alana yönelttiğimizde başlamamalı çevre algısı. Bu algı, evimizde otururken oluşmuşsa anlamlıdır. Bahçede güller arasında, çimenler üzerinde otururken sokağın kaygısı duyularak yaşanmalı bilinç.

Sokaklar pis, parklar bakımsız, hava kirli, su çamur gibiyken; gürültü beynimizi kemirirken; kendimizi güvende duyumsayamadığımız bir kentte yaşarken, nasıl olur da sağlıklı yaşadığımızdan söz edebiliriz? “Nasılsın?” sorusuna, otomatigie bağlanmış olarak “İyiyim” nasıl denilebilir? Otomatik çevrimden çıkmak gerekiyor artık...

Doğal olandan hızlı bir uzaklaşma içinde insanlık... Yerleşik yaşama geçtiği 11.000 yıldan bu yana el atmadığı, müdahale etmediği yeryüzü alanı kalmadı.

Doğal dengeler, doğanın ve çevrenin dengeleri de bozuldu. Şimdilerde besin maddelerinin dengeleriyle oynanmaktadır.

Eko-sistemin doğal dengesi, insan eliyle bozulmaktadır... Bencil çıkarlar uğruna...

Sonuç mu? Bozulan sağlıklar, sağlıksız yaşamlar... Hem bedensel hem de ruhsal hasarlar...

Neyi öncelemek gerekiyor yaşamda?

Yanıtımız, “Yaşamın kendisini” ise, o zaman çevre algımızı gözden geçirmek gerekmektedir. Bu kirlenmenin öncelikle düşünsel arınma ile önlenebileceğini fark etmek gerekmektedir.

Düşünsel arınmanın temel sorusu, bizi yöneten etkenleri sorgulamaktan geçmektedir?

Tüketime koşullanmış bir toplumun bireyi mi olunacak, gerektiği kadar tüketen bir birey mi olunacak?

Tükettiklerimizin, gereksiz yere tükettiklerimizin doğal dengeyi bozduğu, yaşamı bozduğu görüldüğü zaman, sağlıklı yaşam umudu da güçlenecektir.

40 yıl önce güneş yağı vardı, şimdi 50-60 faktörlü koruyucular... Neye karşı ve neden? Bunu sormadan koruyucuyu bedenimize sürdükçe sorunu göremeyiz. Küresel ısınmayı, onun bizi, insan soyunu tehdit eden boyutlarını kavrayamayız...

Ama sorunu göremeden de çözümü göremeyiz...

Bu sorunlarla en yoğun yaşayacağımız mekanlar olarak kentleri, sağlıklı bir çevreye dönüştürmek, çevre sisteminin odağına çıkarları değil de insanı koyarak sistemi modellemek, bugünün en temel görevidir.